

Икономически Университет – Варна

Катедра “Счетоводна отчетност”

ДИПЛОМНА РАБОТА

на тема:

**Счетоводно отчитане и анализ на предприятие в
несъстоятелност**

Дипломант:

....

Научен ръководител:

.....

Варна 2018

Въведение

Завладялата целия свят финансова криза принуждава все повече търговци по света и у нас да продават стоки и услуги на разсрочено плащане, а когато стойността на продажбите е много висока, тя не се покрива с необходимите обезпечения. Това са причините водещи до постоянно увеличаваща се междуфирмена задлъжнялост. Тя от своя страна е причината за лавинообразното нарастване на търговските дела за несъстоятелност.

Необходимо е ясното разбиране на същината на този проблем от всички фирми, в частност техните управляващи и служители, за да могат своевременно да реагират ако усетят първите признаци за изпадане в несъстоятелност на тях самите или на техен длъжник.

По света несъстоятелността има различни наименования¹. Във Франция я наричат фалит (faillite), в Англосаксонската правна система – банкрут (bankruptcy), а в Германия – конкурс (konkurs)². В България несъстоятелността се използва като синоним на неплатежоспособността. Съгласно чл. 608 от Търговския закон неплатежоспособен е търговец, който не е в състояние да изпълни изискуемо парично задължение по търговска сделка или публичноправно задължения към държавата и общините, свързано с търговската му дейност, или задължение по частно държавно вземане.

Най-общо казано несъстоятелността е принудителна ликвидация извършвана по специалната част четвърта „Несъстоятелност” от Търговския закон.

В Дипломната работа по темата е направено обобщение на най-важните обстоятелства, с които едно предприятие, което предстои да бъде обявено в несъстоятелност се среща.

Написана от мен Дипломна работа започва с правните аспекти на производството по несъстоятелност:

- Кога, къде и от кого може да бъде подадена молба за откриване на производство по несъстоятелност;
- Описание на съдебната процедура;

¹ Златарев, Е., Христофоров, В. Търговско право, София, Сиела, 2008, с. 337

² Терминът konkurs произтича от латинската дума concurree, означаваща състезавам се, надпреварвам се.

- Последниците, които следват от обявяването на предприятието в несъстоятелност;
- Други;

Във втората част са посочени счетоводните процедури, които трябва да спазва предприятието обявено в несъстоятелност. Те включват:

- Какви стандарти за финансово отчитане се прилагат;
- Как се организира отчетността;
- Какви финансови отчети се изготвят;
- Други;

Като част от счетоводните аспекти, са посочени и по-специфичните данъчни въпроси и техните отговори. Те са свързани с регистрацията по Закона за данъка върху добавената стойност, срокове за подаване на данъчни декларации и други.

Третата част от Дипломната работа включва описание на връзката между производството по несъстоятелност и финансово-счетоводния анализ. Показани са методите, които се използват за изчисление на риска от несъстоятелност.

Включена е и практическа част, като в нея са направени анализ и оценка на риска от несъстоятелност на две дружества – „Плиска 98” АД и „Лифтком сервис” ЕООД. За едното дружество се очаква да бъде обявено в несъстоятелност, а другото е финансово стабилно. Показана е разликата в резултатите от извършените оценки.

В края на разработката са дадени изводи и съвети към българското законодателство за подобряване правата на кредиторите и длъжниците в един съдебен процес по несъстоятелност.

Целите на настоящата дипломна работа са придобиване на повече знания около процеса несъстоятелност, както от счетоводна гледна точка, така и от юридическа, изясняване на ролята на счетоводителя в един съдебен процес по несъстоятелност и предлагане на конкретни насоки за подобряване на българското законодателство със задача облекчение на длъжника и кредиторите.

ГЛАВА ПЪРВА: Правни, счетоводни и данъчни аспекти на производството по несъстоятелност

1.1. Правни аспекти на производството по несъстоятелност

1.1.1. Същност на производството по несъстоятелност

За разлика от други правни системи, правната уредба на производството по несъстоятелност у нас не е обособена в самостоятелен, отделен закон, а е включена като част от Търговския закон – „Несъстоятелност”, като е приет със Закон за изменение и допълнение на Търговския закон (ЗИДТЗ ДВ, бр. 63 от 1994г.)³.

За да се открие производство по несъстоятелност е необходимо да се подаде молба пред окръжния съд по седалището на търговеца. Съгл. чл. 625 от ТЗ същата може да бъде „подадена от длъжника, съответно ликвидатора или от кредитор на длъжника по търговска сделка, както и от Националната агенция за приходите за публичноправни задължения към държавата или общините”. Преди подаването на молбата от длъжника или от негов кредитор трябва да се уведоми Националната агенция за приходите чрез подаване на уведомление⁴. Прилагането на доказателство за уведомяването на НАП е условие за разглеждането на молбата и за образуване на делото.

Производството по несъстоятелност се открива за търговец, който е неплатежоспособен или при свръхзадлъжнялост на дружество с ограничена отговорност, акционерно дружество или командитно дружество.

Неплатежоспособен е търговец, който не е в състояние да изпълни парично задължение, което е изискуемо или публичноправно задължение към държавата и общините, което задължение е свързано с търговската му дейност. Съществува възможност длъжникът да е платил или е в състояние да плати частично или изцяло само отделни вземания и отново се счита за неплатежоспособен⁵. Задължително е в 30-дневен срок от момента, в който длъжникът стане

³ Попова, В., Ефремова, К., Търговска несъстоятелност, София, Национален център за юридическо обучение, 2004г., с. 9

⁴ Чл. 78 от Данъчно – осигурителен процесуален кодекс

⁵ Чл. 608, ал. 3 от Търговския закон

неплатежоспособен или свръхзадължен той да поиска откриване на производство по несъстоятелност.

С други думи казано ако ликвидацията е доброволно действие, то несъстоятелността е принудително производство.

При следните хипотези описани в чл. 612, ал. 1, 2 от Търговския закон не се открива производство по несъстоятелност:

1. Когато търговецът е публично предприятие, създадено с особен закон или упражнява държавен монопол.
2. Когато търговецът е банка и застраховател - тогава се прилага отделен закон.

1.1.2. Етапи на производството по несъстоятелност

В производството по несъстоятелност ясно могат да се открият два етапа: предварителен и ликвидационен.

1. Предварителният етап започва с подаването на молбата за откриване на производството и завършва с решението на съда за прекратяване на производството и обявяването на търговеца в несъстоятелност. Съгласно чл. 630 от ТЗ когато съдът констатира неплатежоспособност, съответно свръхзадлъжнялост същият се произнася с решение, в което:

- обявява неплатежоспособността и определя началната ѝ дата;
- открива производството по несъстоятелност;
- назначава временен синдик;
- допуска обезпечение чрез налагане на заповед, възбрана или други обезпечителни мерки;
- определя дата на първото събрание на кредиторите;

Когато е видно, че продължаването на дейността би увредило масата на несъстоятелността, т.е. невъзможност с наличното имущество да се покрие което и да е задължение на търговеца, съдът обявява длъжника в несъстоятелност, прекратява дейността му и спира производството по несъстоятелност за срок от

една година. Тази информация може да се види, ако молбата е подадена от търговеца и ако към нея са приложените следните доказателства:

- годишен финансов отчет;
- опис и оценка на активите и пасивите към датата на подаване на молбата;
- списък на кредиторите;

Когато молбата се подава от кредитор или Националната агенция за приходите състоянието на предприятието се установява от назначения по делото синдик.

Когато с действията си длъжникът застрашава интересите на кредиторите и съдът констатира това, той може да прибегне към друго по-тежко ограничение. Съдът може да лиши длъжника от правото да управлява и да се разпорежда с имуществото си и да предостави това право на синдика.⁶ Подобна разпоредба се е съдържала в стария Търговски закон от 1897г.⁷

За фирми без налично имущество проблем се явяват плащането на разносните по делото, както и възнаграждението на синдика. Точно в такива случаи за защита на кредиторите се прилага спиране на производството за определен от закона срок (1 година). В този едногодишен срок при откриване на налично имущество, от което могат да се реализират приходи, това се описва в доклада на синдика. Ако ли не съдията докладчик по делото се произнася след изтичане на една година с прекратяване на производството по несъстоятелност и заличаване на търговеца от Търговския регистър. В този случаи двете фази на производството се обединяват в една.

2. Ликвидационният етап започва с попълване масата на несъстоятелността.

Този етап започва с:

- определяне органите на управление;
- провежда се първо събрание на кредиторите;
- предявяват се вземанията;

⁶ Чл. 625, ал. 2 от ТЗ

⁷ Чл. 667, ал. 1 от ТЗ от 1897г. гласи: „От датата на решението, с което е обявен един търговец за несъстоятелен, той се лишава по право от управлението на имотите си, даже и на тия, които той би добил във времето на несъстоятелността си.

- предлага се план за оздравяване;

И приключва с обявяването на предприятието в несъстоятелност. След това при налично имущество и неприет или неспазващ се оздравителен план се преминава към осребряване на имуществото, разпределение на сумите и приключване на производството по несъстоятелност.

Масата на несъстоятелността включва всички имуществени права на длъжника преди и след решението за откриване на производството по несъстоятелност, имуществото на длъжника и някои специфични особености. Същата служи за удовлетворяване на всички кредитори в производството⁸. При започване на попълване масата на несъстоятелността задачите на синдика са:

- събирането на невнесения капитал;
- прекратяване на договори;
- извършване на прихващания;
- завеждане на отменителни иски;
- спиране на дела;
- други;

Именно синдикът е лицето, което е избрано от първото събрание на кредиторите. По закон той разполага със следните правомощия:

- представлява предприятието;
- упражнява текущите му дела;
- получава под опис търговските книги и кореспонденция на предприятието;
- издирва и уточнява имуществото;
- участва в производството;
- осребрява имуществото;
- други;

Предявяването на вземанията на кредиторите е тяхно задължение. То се извършва в срок до един месец от вписването на решението за откриване на производството по несъстоятелност в Търговски регистър. След изтичането на този срок синдикът съставя списък на приетите предявени вземания и списък на

⁸ Маданска, Н., Николова, Б. Производство по несъстоятелност, София, Сиби, 2010г., с. 125

неприетите предявени вземания. Приетите предявени вземания се подреждат по привилегии⁹. Т.е. ако някой от кредиторите ако има вписана ипотека върху недвижим имот собственост на търговеца, вписан залог на търговско предприятие или друго, той има предимство при разпределение на паричните суми от разпродажбата на имуществото.

Съществува правна възможност длъжникът, синдикът, част от кредиторите, съдружниците или служителите на длъжника да предложат пред съда т. нар. план за оздравяване. Този план има за цел отсрочване или разсрочване на плащанията, частично или цялостно опрощаване на задълженията или извършването на други дейности. Той трябва да бъде предложен в определения от закона срок, т.е. до един месец след обявяването на определението на съда за одобряване на приетите предявени вземания в Търговски регистър¹⁰. Могат да бъдат предложени няколко плана, но да се утвърждава само един от тях. Когато се утвърди планът за оздравяване съдът прекратява производството и назначава надзорен орган. При неспазване на плана съдебното производство по несъстоятелност се възобновява, при което повторно оздравително производство не се провежда.

В случай, че планът за оздравяване не се спазва или не е предложен такъв съдът обявява длъжникът в несъстоятелност със съдебно решение. Това решение включва:

- обявяване на длъжника в несъстоятелност;
- прекратява дейността му;
- прекратява правомощията на органите на длъжника;
- лишава длъжникът да се разпорежда с имуществото, което е включено в масата на несъстоятелността;
- постановява започване осребряване на имуществото;

Нищожно спрямо кредиторите е извършеното от длъжника след началната дата на наплатежеспособността, респективно свръхзадължнялостта на следните действия и сделки¹¹:

- изпълнение на парично задължение, независимо от начина, по който е извършено изпълнението;

⁹ Чл. 722 от Търговския закон

¹⁰ Чл. 698, ал. 1 от Търговския закон

¹¹ Златарев, Е., Христофоров, В. Търговско право, София, Сиела, 2008, с. 364